

Familiebedrijf en bedrijfsopvolgingsregelingen (BOR en doorschuiving)

1 Familiebedrijven als ruggengraat van de economie

In Nederland zijn ruim 275.000 familiebedrijven verantwoordelijk voor ruim 2,2 miljoen banen en bijna 53% van het Bruto Nationaal Product. Het familiebedrijf is dan ook de ruggengraat van de Nederlandse economie.

Familiebedrijven onderscheiden zich van andere bedrijven door de interactie tussen het bedrijfs-, eigendoms- en familiesysteem. De kracht hiervan zit in het langetermijnperspectief, de betrokkenheid van een stabiele groep eigenaren, de binding tussen familie en personeel, de sterke regionale binding, de snelle besluitvorming en de hoge solvabiliteit.

Vanwege het belang voor de economie heeft de Europese Commissie (zie bijv het Actieplan Ondernemerschap 2020 Europese Commissie, 2013:17-18) specifiek aandacht voor de overdracht van familiebedrijven. De EC roept de lidstaten op 'te overwegen fiscale regelgeving te herzien ten aanzien van de effecten ervan op de liquiditeit van een familiebedrijf in geval van een successie van de eigendom zonder negatieve gevolgen voor de inkomsten'.

2 Impact op onderneming

In Nederland heeft de BOR kort samengevat volgens de wetgever ten doel om een onbelemmerde voortzetting van economische bedrijvigheid te stimuleren, waarbij heffing van schenk- en erfbelasting in geen geval een belemmering mag vormen voor bedrijfsopvolgingen.

Zonder BOR-faciliteiten bedraagt de schenk- en erfbelasting 20% over de waarde van de onderneming. Voor aandelen die tot Box 2 behoren komt daar bij schenking of vererving maximaal 26,9% inkomstenbelasting bij waardoor de belastingdruk bij overdracht van aandelen al snel ca 40% bedraagt.

Casus familie A nu geen toegang tot faciliteiten

De aandelen in dit familiebedrijf zijn in handen van ca 200 familieleden en behoren door dit aantal inmiddels tot Box 3. De aandelen worden vrijwel uitsluitend door schenking of vererving overgedragen. Zelfs een bezit van bijvoorbeeld 0,5% aandelen vertegenwoordigt een substantiele waarde (> €1 mio) waarover jaarlijks 1,65% of € 16.500 aan Box 3 belasting verschuldigd is. Om dit überhaupt te kunnen betalen is het noodzakelijk dat het bedrijf jaarlijks dividend uitkeert. Na betaling van de Box 3 heffing dient er uit het dividend ook gespaard te worden voor de 20% erfbelasting. Daarnaast is het reeel dat (enig) rendement resteert voor de aandeelhouder. Dit betekent een voortdurende verplichting voor de onderneming om jaarlijks een fors dividend uit te keren. Door de gestegen belastingdruk voor de aandeelhouders zag de onderneming zich genoodzaakt om in 2018 en 2019 45% van de winst uit te keren.

Hiermee is het maximum wel bereikt aangezien een nog hogere pay out ten koste gaat van de slagkracht van de onderneming. Ook over de jaren 2020 en 2021 waarin de winst door Covid 19 zwaar onder druk staat, kan defacto niet worden ontkomen aan een dividendbetaling om tenminste de Box 3 belasting te kunnen voldoen.

Casus familie B, nu nog grotendeels toegang tot faciliteiten

De aandelen zijn in handen van meer dan 100 familieleden en behoren tot Box 2. De aandelen worden vrijwel uitsluitend overgedragen door schenking of vererving. Ook hier heeft een 0,5% belang een substantiele waarde (> € 1 mio). Er is een consistent dividendbeleid om de aandeelhouders gelegenheid te geven om uit het netto dividend (na 26.9% inkomstenbelasting) te reserveren voor de erfbelasting en (enig) rendement te geven. B NV is een zeer kapitaalintensieve onderneming die 20% van haar winst uitkeert Dankzij dit beleid is de onderneming geworden wat zij thans is. Zonder de bestaande faciliteiten zal het dividendbeleid aanzienlijk naar boven moeten worden bijgesteld aangezien de heffing bij overlijden dan oploopt naar in totaal ca 40%. Naar verwachting zal dan ca 40% dividend uitgekeerd moeten worden aan de aandeelhouders. Dit zal van directe invloed zijn op de slagkracht van de onderneming.

3 Problematiek huidige regelingen

Om toegang tot de BOR te hebben dient het aandelenbezit tot Box 2 gerekend te worden en tenminste 5% (of onder zeer strikte voorwaarden tenminste 0,5%) te bedragen. Verder dienen de aandelen en de ondernemingsactiviteiten (kort gezegd) reeds 5 jaar in bezit te zijn (bezitseis) en na schenking of vererving 5 jaar te worden aangehouden (voortzettingseis).

Deze beide voorwaarden over *omvangen* *duurvan* het bezit beogen onbedoeld gebruik van de regelingen te voorkomen maar roepen door hun complexiteit veel problemen op van principiële en praktische aard.

Principieel: Geen ticket voor fam A en binnenkort voor de fam B

De omvang van het individuele aandelenbezit vormt het ticket dat toegang geeft tot de regelingen. Dit leidt er toe dat de oudere familiebedrijven zoals de familie A (in Box 3) en de familie B (in Box 2) geen (volledige) toegang tot de BOR hebben vanwege het grote aantal aandeelhouders. Dit is in onze ogen onbegrijpelijk en wordt als straf op het succes van deze familieondernemingen gezien. Beide bedrijven bestaan meer dan 100 jaar en vallen alleen om die reden buiten de boot.

Impact op de familie

Het gebruik van het individuele aandelenbezit leidt tot ongelijkheid binnen de familie: de kleinste aandeelhouders (< 5% of <0,5%) vallen buiten de regeling en zullen zich genoodzaakt zien aandelen te koop aan te bieden om de belastingen te kunnen betalen indien het dividend niet hoog genoeg is. De enige potentiële kopers zijn dan de grotere aandeelhouders zolang die nog wel onder de regeling vallen of de onderneming zelf kan tot inkoop overgaan. De grotere aandeelhouders staan wel voor de vraag of de koopprijs wel gefinancierd kan worden uit het dividend terwijl inkoop uiteraard ook meteen een aanslag op de liquiditeit van de onderneming is.

Deze ongelijke behandeling leidt tot verdeeldheid binnen de familie en dat is meestal het begin van het einde van het familiebedrijf.

Uitsluiting BOR zorgt voor druk op het dividendbeleid

Zoals hiervoor aangegeven maken de aandelen vaak het overgrote deel uit van het totale vermogen van de aandeelhouders ook bij kleine belangen. Dit heeft als consequentie dat het noodzakelijk is om jaarlijks een dusdanig dividend uit te keren dat daaruit

- 1 de jaarlijkse Box 3 belasting of de belasting over dividend in Box 2 kan worden voldaan

2 er daarna (netto)dividend resteert om de erf- en schenkbelasting op een redelijke termijn te kunnen betalen (of hiervoor te reserveren)

3 er een redelijke opbrengst van het vermogen is.

Bij kapitaalintensieve bedrijven, in periodes waarin een onderneming voor grote investeringen staat of in verliesjaren, levert dit een aanzienlijk knelpunt op dat een directe impact op het bedrijf heeft. De continuïteit van deze bedrijven komt daarmee onder druk wat schadelijk is voor de Nederlandse economie.

Praktisch: Bezits- en voortzettingseis

De voorwaarden rond de bezitseis leiden er toe dat acquisities in de 5 jaar voor een vererving of schenking niet in aanmerking komen terwijl de voortzettingseis voor iedere desinvestering in de 5 jaar na de vererving of schenking alsnog de faciliteit terugneemt. Dit dient ook nog eens per schenking of overlijden te worden beoordeeld. Dit leidt allereerst tot veel extra werk met vaak langdurige onzekerheid over toepassing van de regelingen. Daarnaast zijn de fiscale gevolgen soms zo groot dat wordt afgezien van bedrijfseconomisch gewenste overnames of fusies.

Voor de continuïteit van bedrijven, haar economische groei en de werkgelegenheid zijn dergelijke bedrijfseconomische aanpassingen juist essentieel.

4 Oplossingsrichting

Omvang: Invoering begrip familieonderneming als ticket voor toegang

Het toegangsticket moet net als in Duitsland en België (Vlaanderen) gekoppeld worden aan het begrip familieonderneming. Hiervoor kan aansluiting worden gezocht bij de Europese definitie: er is sprake van een familieonderneming indien de meerderheid van de zeggenschap (>50%) in handen is van een familie (bij beursgenoteerde bedrijven 25%) en deze formeel betrokken is bij het bestuur van de onderneming. Wij stellen voor deze definitie uit te breiden door toe te voegen dat ook twee families de meerderheid van de zeggenschap mogen bezitten (zoals bijvoorbeeld ook België dat toestaat).

Voordelen:

- Toegang tot de BOR is niet langer gekoppeld aan de omvang van individueel bezit of aan Box 2 of Box 3
- Het wordt aanzienlijk eenvoudiger en dus sneller vast te stellen wie in aanmerking komt door een eenmalige toets op ondernemingsniveau in plaats van een de soms zeer complexe beoordeling op individueel niveau
- Dit voorkomt ongelijkheid binnen de familie
- De grens van 50% werpt bovendien een aanzienlijk hogere drempel op voor ongewenst gebruik waarbij beleggingsvermogen wordt omgezet in ondernemingsvermogen

Aanpassing bezits- en voortzettingseis

Verder dienen de bezits- en voortzettingseis te worden beperkt tot die situaties waarbij beleggingsvermogen wordt omgezet in ondernemingsvermogen (bezitseis) of ondernemingsvermogen in beleggingsvermogen (voortzettingseis). Uitbreiding of afstoten van bedrijfsonderdelen of fusies met andere ondernemingen moeten mogelijk zijn.

5 Europees level playing field

In alle EU lidstaten bestaan fiscale tegemoetkomingen voor schenking en vererving van familiebedrijven (of ontbreekt successiebelasting geheel). Uit het meest recente KPMG onderzoek naar bedrijfsopvolgingsregelingen in Europa (bijlage) blijkt dat van de ons direct omringende 10 landen Nederland de op een na hoogste heffing kent.

Zo wordt geen erfbelasting geheven in Oostenrijk, Zweden en Noorwegen en bedraagt de vrijstelling in België (Vlaanderen) en het Verenigd Koninkrijk 100%.

Nu onze bedrijven Europees en mondiaal concurreren is het van groot belang om een level playing field te hebben.